

Dnr 10-0312
Jan-Olof Bergold/DE

Hörselskadades Riksförbund
besöksadress: Gävlegatan 16
Box 6605, 113 84 Stockholm
tel: +46 (0)8-457 55 00
texttel: +46 (0)8-457 55 01
fax: +46 (0)8-457 55 03
e-post: hrf@hrf.se
www.hrf.se

2010-11-18

Till
Integrations- och jämställdhetsdepartementet
103 33 STOCKHOLM
registrator@integration.ministry.se

Yttrande över Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering (Ds 2010:20)

Hörselskadades Riksförbund (HRF) är en intresseorganisation för hörselskadade med 33 000 medlemmar. HRF arbetar för att skapa ett bättre samhälle för landets en miljon hörselskadade. Det vill säga för alla med olika grader av hörselnedsättning, tinnitus, Menières sjukdom och ljudöverkänslighet. Vårt mål är ett samhälle där alla hörselskadade respekteras som individer och får stöd efter behov. Ett samhälle där alla hörselskadade kan vara fullt delaktiga på sina villkor.

Övergripande synpunkter

Sverige har i flera decennier haft lagar som bland annat säger att ny- och ombyggnationer och kollektivtrafik inte får utformas så att det utestänger människor med funktionsnedsättning. Trots det följs inte lagarna. Överallt i samhället – och alltför ofta i publika lokaler - möter vi hörselskadade hinder i form av dålig ljudmiljö, bristande hörselteknik och illa fungerande hörslingor inklusive mikrofoner som gör att vi utestängs. Det medför att vi inte kan ta del av olika verksamheter på samma villkor som andra medborgare. Planeras det rätt från början blir lösningarna mycket bättre och man slipper dyrbara ändringar i efterhand samtidigt som inte kostnaderna skjuts på framtiden!

Hörselskadades Riksförbund anser att diskrimineringslagen, precis som i flera andra länder, också måste omfatta bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Sverige måste fullfölja sina internationella åtaganden och införa ett diskrimineringskydd mot otillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det har vi förbundet oss till genom att ha ratificerat FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt också genom en rad EG-rättsliga regleringar. Hörselskadades Riksförbund stöder därför utredarens förslag och bedömer att ett diskrimineringsförbud i linje med förslaget kan vara ett effektivt instrument i strävan att bättre kunna leva upp till de handikappolitiska ambitionerna för en god tillgänglighet i det svenska samhället.

Hörselskadades Riksförbund inser svårigheten att sätta en exakt prislapp på vad det skulle kosta att vidta de åtgärder som krävs enligt förslaget. I likhet med utredaren tror vi dock att kostnaderna är begränsade och att dessa kostnader i allt väsentligt borde uppkomma även om inte något förslag läggs. Krav på tillgänglighetsåtgärder redan finns i dag, både genom regler i andra författningar och genom principer för den nationella funktionshinderspolicen som lagts fast av riksdagen. Dock har den gällande lagstiftningen och de politiska styrinstrumenten varit alltför ineffektiva. HRF menar att gällande lagstiftning och styrdokument inte är tillräckliga, särskilt gällande ljudmiljö. HRFs ståndpunkt är alltså att gällande lagstiftning behöver förbättras.

Skälighetsbedömningen (avsnitt 4.5. 1)

Vi delar utredarens ställningstagande om att inte föreslå någon definition av vad som avses med tillgänglighet, i likhet med den nu rådande bestämmelsen i 2 kap 5 § i diskrimineringslagen. Motivet till det är att vi tror att skäligheten för olika åtgärder kommer att förändras över tid. Vad som *är* fullgod tillgänglighet låter sig inte definieras i absoluta termer. I takt med att samhällsplanering och lagstiftning utvecklas mot en ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar, såväl medvetenhet som kunskap ökar, är det rimligt att anta att kraven på skälighet kommer att utvecklas. Skälighetsbegreppet låter sig alltså inte definieras i absoluta termer, utan måste bedömas från fall till fall, präglad av sin tid.

Dialog om universell utformning (avsnitt 10)

Hörselskadades Riksförbund välkomnar förslaget om att starta en dialog om en politik för universell utformning. Handikapporganisationerna måste naturligtvis ha en tydlig roll i det arbetet. Vi vill dock understryka att för många personer med en hörselnedsättning är både en *generell tillgänglighet* (god ljudmiljö, hörslingor mm.) och ett *individuellt stöd* (hjälpmedel, skriv- och teckenspråkstolkning mm.) en förutsättning för ett aktivt och bra liv.

På sikt menar vi att arbetet för en god tillgänglighet bör inspireras av miljöområdet och innefattas i arbetet för ett hållbart samhälle. Numera tävlar arkitekter om att designa miljövänliga hus. Det öppnar för kreativitet och förnyelse! Men när det gäller tillgänglighet ligger alltför mycket fokus på lägstanivån, inte på att nå nya höjder.

Ansvars- och finansieringsprincipen ska gälla (avsnitt 12. 1)

Utredarens förslag syftar till att förstärka ansvars- och finansieringsprincipens genomslagskraft i praktiken. Det är Hörselskadades Riksförbund positiva till. Samtidigt vill vi betona att det därutöver alltid kommer att finnas behov av ett stöd som är knutet till individen, *individuellt stöd*. Det kan vara exempelvis hjälpmedel, skriv- och teckenspråkstolkning eller ledsagning. De återgivna exemplen under avsnitt *Tillgänglighetsskapande åtgärder* (sidan 163) får inte innebära att hjälpmedel och tolkning ska bli alla verksamheters ansvar enligt ansvars- och finansieringsprincipen. Ska man göra en skälighetsbedömning utifrån vad exempelvis en lokal fackklubb, idrottsförening eller mindre arbetsgivare kommer att ha råd att bekosta på basis av ansvars- och finansieringsprincipen kommer det i praktiken att medföra att det inte blir någon ökad tillgänglighet för hörselskadade i förekommande fall (eller en mycket ringa sådan).

Hörselskadades Riksförbund vill därför kraftigt betona att förstärkningen av ansvars- och finansieringsprincipens inte får ske på bekostnad av att andra verksamheter i samhället inte lever upp till sina skyldigheter, som exempelvis landstingens skyldighet att erbjuda och tillhandahålla tolk, rehabilitering och hjälpmedel eller Arbetsförmedlingens/Försäkringskassans skyldighet att ansvara för hjälpmedel/tolk i arbetslivet.

Vad gäller tillhandahållandet av tolktjänst förutsätter vi att pågående utredning om tolktjänst för döva och hörselskadade (Dir. 2010:87) finner en lösning på detta.

Kompetensuppbyggnad

Funktionsnedsättning är ett mångfacetterat ämnesområde som berör många kompetensområden. Ofta krävs erfarenhet och kunskap inom flera områden för att kunna förstå dess natur och vilka behov en funktionsnedsättning genererar i olika situationer och miljöer. Det gäller inte minst för personer med en hörselnedsättning, som är att betrakta som en "dold" funktionsnedsättning och svårare för omgivningen att uppmärksamma.

Därför menar vi att kompetensuppbyggnaden måste ägnas stor uppmärksamhet och att det finns ett stort behov av information, rådgivning och utbildning till flera berörda i anslutning till införandet av en utvidgad diskrimineringslagstiftning. Den bör omfatta utbildning för domare, nämndemän och andra berörda inom rättsväsendet liksom också ansvariga inom byggsektorn. Inte minst byggnadsnämnderna och andra kommunala organ kan genom sin närhet till de faktiska verksamheterna vara en viktig aktör i sammanhanget. Efterfrågan på så kallade tillgänglighetskonsulter kommer förmodligen att öka om bristande tillgänglighet blir diskrimineringsgrund. Det blir då nödvändigt att säkra kvaliteten också på deras insatser.

Erfarenheter från den nu tjugoföråriga amerikanska diskrimineringslagen, ADA (The Americans with Disabilities Act) visar att det också är viktigt att utbilda dem som kommer att omfattas av lagen om deras rättigheter.

Vänliga hälsningar
Hörselskadades Riksförbund

Jan-Peter Strömberg
Förbundsordförande